

MIA PALM
– hotellägare med patos

Hotellägarparet Mia och Emil Palm på promenad över Kungssportsbron i sällskap med lilla Lottie, pekingesen som än i dag sägs skälla till då och då på Hotel Royal.

*Driftig, framgångsrik, emellanåt rätt barsk, men absolut rättvis.
Mia Palm drev i decennier anrika Hotel Royal på ett sätt som
satte sig i väggarna. Det här är berättelsen om hennes liv.*

Hon lämnar landsbygden i Hyssna för storstaden Göteborg, arbetar hårt, målmedvetet och blir också framgångsrik. 60 år fyllda köper Mia Palm sitt livsverk, Hotel Royal. Hon har då fått ihop 25 000 kronor på sitt sparkonto och lyckas med sin företagsamhet övertyga dåvarande ägare av AB Pripp & Lyckholm, i folkmun *Pripps*, att låna henne det som saknas för att köpa hotellet till en kostnad av 600 000 kronor.

Det är den 4 januari 1945 och i tjuugo år äger hon hotellet tillsam-

mans med sin make som hon ger rollen som kamrer. Paret Palm bosätter sig i en femrummare på hotellets tredje våning och med fast hand, starkt hjärta och i många år som åldrande änka driver Mia Palm hotellet ända fram till sin död 1979. Hon får inte allt hon drömmer om i livet. Men det hon får, förvaltar hon osedvanligt väl.

Vi tar det från början.

BARN NUMMER ÅTTA

Hon föds 26 juni 1885 som nummer åtta i en syskonskara av totalt nio, men tre av hennes syskon

Mia Palms första hem i Hyssna. Här föddes och växte barnen Rydin upp.

Familjen Rydin har sin hemvist i Hyssna

går bort före ett års ålder. En helt ovanlig katastrof för familjer på den svenska landsbygden vid

denna tid. Lillebror Otto dör efter bara tio dagar och Maria Sofia Rydin är då två år och förblir yngst av de kvarvarande syskonen.

Familjen Rydin har sin hemvist i Hyssna, i dag tillhörande Marks kommun, men fadern till alla dessa syskon, Axel Rydin, föds i Gudhem utanför Falköping den 1 november 1847. En mellandag,

27 december 1872, gifter han sig med Anna Lotta Persdotter från Torstensered i Hyssna och de ny-

*Axel Rydin var
inte bara hem-
mansägare utan
också soldat*

gifta slår sig ner inte långt därifrån, i Torsered.

Det framgår av våra efterforskningar att Axel Rydin inte bara är hemmansägare under sin levnad, utan också soldat i Åbo. Vi vet inte när, men det är ett rimligt antagande att han var del av den svenska brigaden på Åland 1918, då svenska frivilliga soldater under ett halvår spelade en stävande roll i det finska inbördeskriget, även kallat frihetskriget.

Axel Rydin dör i Hyssna 1921 och lämnar efter sig hustrun Anna och barnen som då blivit vuxna.

Miljön runt Familjen Rydins hemvist som den ser ut i dag.

Axel Rydins familjegrav på kyrkogården vid Hyssna kyrka.

Än i dag finns familjegraven kvar på Hyssna kyrkogård.

Anna bor kvar i Torsered till sin död i juni 1932. Exakt vad det blir av alla syskon vet vi inte, men åtminstone fyra av döttrarna: Josefina Vilhelmina, Bernhardina, Emma Kristina och den näst yngsta, Maria Sofia – hamnar så småningom i Göteborg. Maria Sofia, som vi från och med nu kallar Mia, ska där driva en spännande

och anrik hotellverksamhet som än i dag är en stolthet i staden och minner om hennes person.

STORSTADEN LOCKAR

Mia Rydin flyttar in till storstaden. Hon arbetar hårt, är ekonomisk och tar sig fram i restaurangbranschen. Hon jobbar på flera olika näringsställen i Göteborg, alltifrån enklare lunchserveringar, eller mjölkbarer som de benämns

under mellankrigsåren, till finare etablissemang och så småningom också hotell. Bland andra Hotel Continental i Östra Nordstaden. Där träffar hon sin blivande make, Emil Palm, som då är hotell-ets källarmästare.

Om Johan Emil Efraim Oskarsson Palm vet vi inte så mycket mer än hans fulla namn, att han föds i Lommaryd, Vireda församling i Jönköpings län den 28 augusti 1894 och är äldst i en syskonskara av åtta. En syster får Emil, två år yngre, men lillasyster Signe Linnea går bort bara 18 år fyllda. Tidiga förluster av syskon är alltså livserfarenheter Emil och Mia har gemensamt.

Nyårsafton 1929 gifter de sig. Mia Palm, som hon nu heter, är 44 år och nio år äldre än sin make. Det blir inga barn.

De anser sig vara för gamla och det är, och förblir, en sorg för dem båda att livet inte ger dem just den lyckan. Närstående vänner

till paret har vittnat om att de var barnkära.

Äktenskapet tycks ändå ha innehållit glädje och guldkant. Pa-

*Mia Palm är
mycket omtyckt
av både gäster
och personal*

ret Palm kompletterar varandra yrkesmässigt och även om det sägs att källarmästaren på Continental har uppenbara problem med spriten så beskrivs han som både snäll och rolig.

Mia Palm är färgstark, humoristisk och mycket omtyckt av både gäster och övrig personal på hotellet.

Flera av dem hon möter i sina tidiga yrkesår kommer senare att jobba för henne. Duktig i affärer är hon nämligen också, och innan makarna Palm slår sina

affärsmässiga påsar ihop på Hotel Royal driver de tillsammans Continental och Mia Palm därtill en egen restaurang i Sjötorp norr om Göteborg. Ett utskänkingsställe dit militärer bussas för att serveras mat och – mer eller mindre laglig – alkohol. Det är här hon börjar tjäna pengar på allvar, enligt dem som kunnat återberätta det som en gång berättats för dem. Ingen nu levande kan ju säkert säga hur det var med den saken.

KÖPER HOTELL

Pengar tjänar Mia Palm i alla fall och sparsam är hon på ett sätt som uppenbarligen imponerar. Om inte på banken så i alla fall på andra affärsmän, att döma av Prippschefens välvilja att låna henne det stora beloppet till köpet av Hotel Royal år 1945.

Under *Kungörelser* i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning kan torsdag den 11 mars 1948 noteras en registrering av firma *Hotel*

Royal E. & M. Palm. Makarna Palm driver nu hotellet tillsammans och Emil får rollen som "kamrer".

Anställda på Royal har vittnat om att han kanske inte var så bra på just det, men att det nog var ett sätt att hålla båda sysselsatta med det som blev deras gemen-

samma intresse och delade livsgärning.

Paret beskrivs i efterhand som lyckliga tillsammans, även om äktenskapet utåt liknade något av ett resonemangsäktenskap.

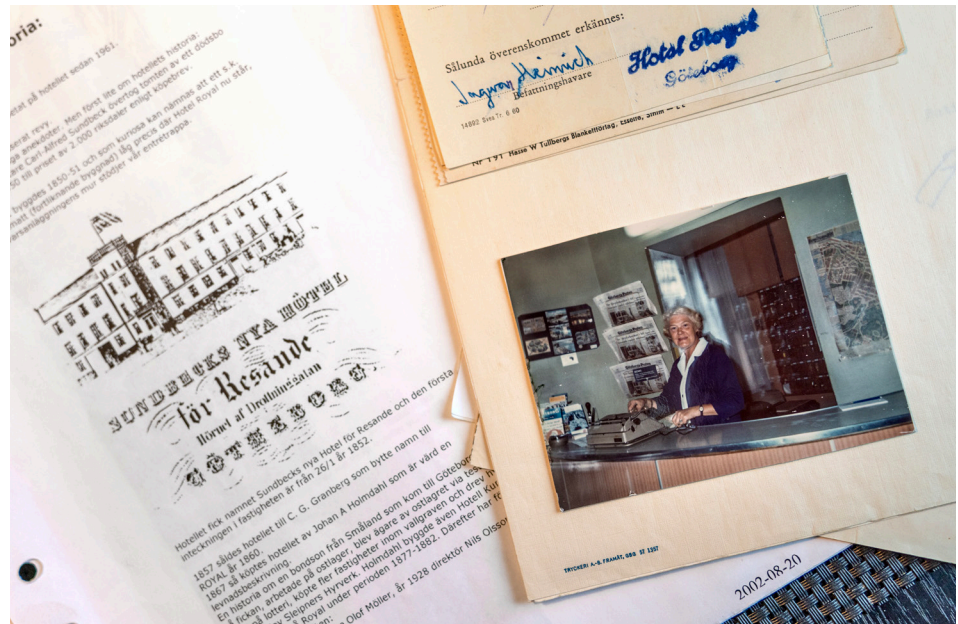

1945 köper Mia Palm redan då anrika Hotel Royal med hjälp av ett lån från Pripps dåvarande direktör.

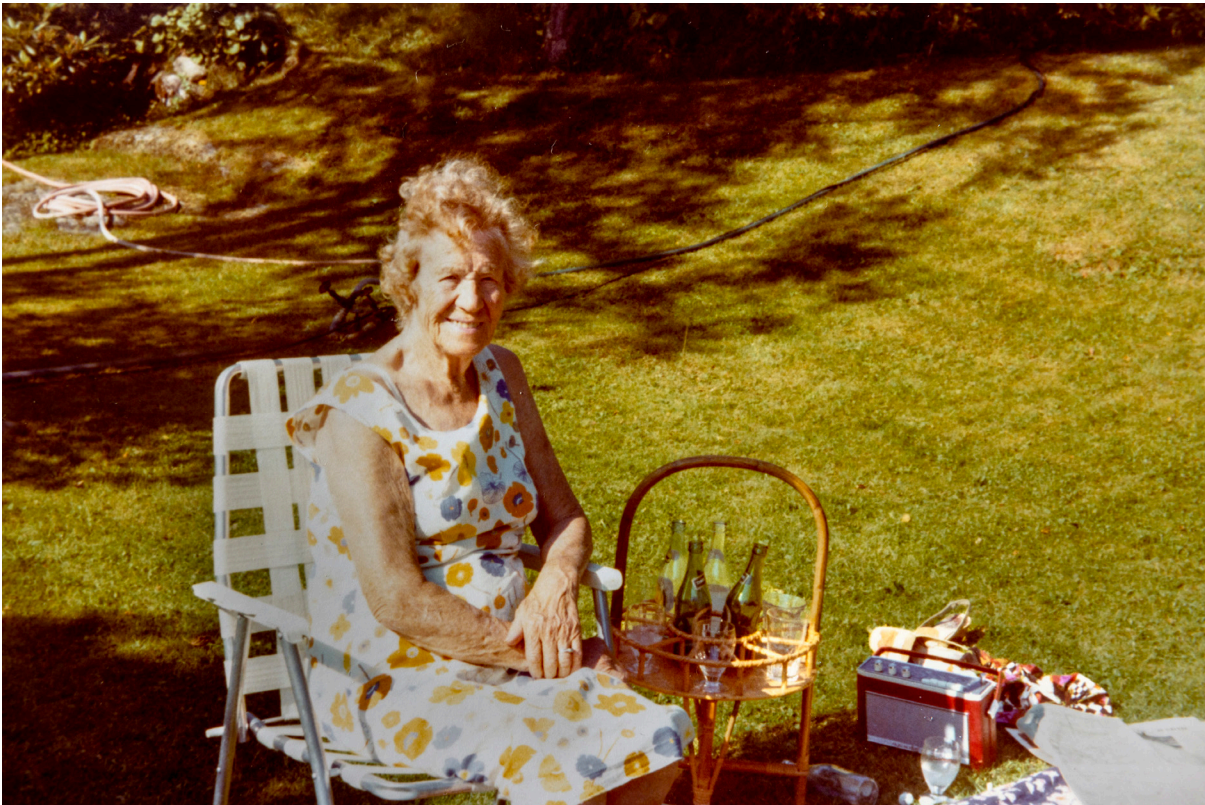
Ingvar Heinrich arbetade på hotell Royal första gången 1959.
 - Jag var bara 16 år då och fick jobb som vaktmästare.

Ingvars Heinrich fick jobbet på Royal genom sin mor, Karin Eberhard, som var portier på hotellet.
 - Hon var faktiskt Sveriges andra kvinnliga portier, berättar sonen.

Ingvar Heinrichs arbetsintyg från 1962.

Mia Palm vid sommarstället i Öresjö, mellan Uddevalla och Trollhättan. Bilden är tagen av Bela Miklós dotter Marika Miklós under mitten av 1970-talet.

Mia och Emil bosätter sig i en femrumslägenhet på hotellets tredje våningsplan och med sig i boet har de ofrivilligt barnlösa en liten älskad hund: Lottie.

– Vi fick ofta gå ut med hunden. En liten pekingese, som var Mias och Emils ögonsten. Vi var tvungna att vara väldigt försiktig med Lottie.

Det minns Ingvar Heinrich, som arbetade på hotell Royal första gången 1959.

– Jag var bara 16 år då och fick jobb som vaktmästare genom min mor som var portier på hotellet, Karin Eberhard. Hon var faktiskt Sveriges andra kvinnliga portier. Hon kom till Sverige efter kriget och jag är praktiskt taget uppvuxen på olika hotell där hon anställdes, berättar Ingvar Heinrich.

På Royal trivdes såväl Ingvar som hans mor Karin. Han minns kontakten med hotellägarna som god och personlig, även om fru Palm kunde upplevas som lite barsk emot en nyanställd yngling.

Det mönstrade mosaikgolvet från Villeroy & Boch och trappans handsmidda räcke i jugendstil är vackra detaljer i hotellets interiör.

– Hon var ofta ute i köket minns jag, hon var en arbetsmyra som gärna gick runt och kontrollerade att allt sköttes bra.

Ingvar Heinrich beskriver Mia som "chefen" och Emil som en lite mildare "skuggfigur" som mest satt på kontoret och skötte bokföringen. Kom ut ibland för att ställa någon fråga eller för annat specifikt ärende.

Hotellverksamheten går snart riktigt bra för makarna Palm. Gästerna trivs, många handelsresande blir stamkunder och Mia Palms ekonomiska sinnelag gör driften lönsam. De köper sig en sommarstuga i Öresjö, mellan Uddevalla och Trollhättan och Ingvar Heinrich och hans mor Karin Eberhard hör till de anställda som får komma dit några gånger.

Kerstin Eriksson minns Mia och Emil Palm som ett tjusigt par från storstaden som kom och hälsade på i Hyssna ibland, där de umgicks med Kerstins morföräldrar. Bilden är tagen vid ett sådant tillfälle och Mia Palm ses i solglasögon till vänster.

då och vi hade ingen bil i vår familj så jag minns det som ganska märkvärdigt.

– Det var min faster som tog det fotografiet

En bevarad minnesbild ur ett av Kerstins familjealbum, daterad 1951, visar Mia Palm från ett sådant besök. Snyggt och sportigt klädd i kavaj och blus och med solglasögon står hon bredvid Kerstins familj. Ett fotografi som tyvärr fallit ur albumen med åren men består som ett minne för Kerstin är bilden av den svarta Buicken med Mia Palm framför, klädd i päls. "Eller om det var en boa".

– Det var min faster som tog det fotografiet, med sin lådkamera, minns Kerstin.

– Det var en ynnest att få åka med till stugan, minns Ingvar som då fick hjälpa till med Emils stora intresse: pelargonerna.

– Han förodlade dem i Royals källare och sedan tog han alla växterna till sommarstugan på våren, fyllde bakluckan på deras stora amerikanare. De körde en Buick vill jag minnas.

Denna bil minns också Kerstin Eriksson, vars morföräldrar en gång bodde granne med Mia Palms föräldrar, Axel och Anna Rydin i Torsered.

– Mina morföräldrar umgicks med Mia och Emil och jag träffade dem några gånger när de kom farande från stan, i en jättetjusig bil, för att hälsa på. Jag var liten

Hotellrets entrétrappa i korsningen Drottninggatan och Östra Larmgatan vilar på en del av Göteborgs stadsmur från 1700-talet.

Entrén i Hotel Royals lobby har ett väl bevarat handmålade glastak från slutet av 1800-talet.

Och även om fotografierna är försvinnande få är bilden av Mia Palm klar:

- Du såg på henne att hon bodde i stan, hon var så parant.

Kerstin minns också besök inne i Göteborg som barn då familjen hälsade på hos paret Palm på hotel Royal och blev bjudna på kaffe och kakor.

- Jag kan ha varit i fyraårsåldern då och minns det nog mest för att det var väldigt tydligt att vi som barn inte skulle stöka till och söla. De hade brett ut tidningspapper på golvet runt bordet där vi satt i den fina lägenheten, i fall vi skulle råka spilla.

Kerstin skrattar åt minnet som vittnar om ett medelålders par som tyckte om ordning och reda och av naturliga skäl inte var så vana vid att ta hänsyn till barn.

Eva Holm, vars mamma Elsa Ytterström drev frisørsalong på Östra Hamngatan, inte långt från Royal, minns Mia Palm som en

väldigt rolig människa som inte var rädd för att ta plats.

- Mamma blev bekant med Mia Palm när de umgicks med en gemensam konstnärsvän, My Olofsson. När mamma sedan köpte frisørsalongen kom Mia ofta dit, säger Eva Holm.

En charmig tid av hotellverksamheten som rymde alla sorters gäster

Eva kommer ihåg att hon som elvaåring, 1957, åkte med sin mamma till Palms sommarställe.

- Vi var där och åt söndagsmiddag, jag minns det väl. Dock var herr Palm ganska osynlig. Det var Mia Palm som var kaptenen på skutan och hon gav upphov till

många goa skratt med sitt härliga sätt, säger Eva Holm.

Åter på hotellet minns Ingvar Heinrich, som arbetade på Royal i olika perioder fram till september 1962, också några roliga år. En charmig tid av hotellverksamheten som rymde alla sorters gäster.

- Där bodde hantverkare och fiskare, affärsresande som visade sina varor på hotellen på den tiden, handelsresande av alla de slag, en och annan kändis och någon mindre bemedlad.

- Jag minns en stamgäst som hette Finkelstein, som bodde där året runt, i ett litet rum precis ovanför receptionen. Ett smalt litet rum som egentligen inte skulle kunna gå att hyra ut. Ingvar Heinrich, ung som han var vid denna tid, minns också att det tvärs över gatan låg en klubb av något slag. Ett erotiskt tillhåll.

- Så även prostituerade kom nog och gästade Royal då och då. Hotellet var inte så välrenomme-

Hotel Royal har alltid varit ett fristående och familjeägt hotell, med personlig service som mål. Gästerna ska känna sig som hemma, det var Mia Palms ambition och den sitter i väggarna.

Anrikt namn. 1860 byter dåvarande ägare C.G Granberg namn på hotellet och Hotel Royal etableras.

rat som i dag. Det var inte ett dåligt hotell, inte alls, men inte mer än trestjärnigt, skulle jag säga.

BRA ARBETSPLATS

Den ekonomiskt sinnade Mia Palm betalade inte ut några strålande löner till sina anställda, men Ingvar Heinrich tror sig veta, genom sin mor som var fackligt aktiv, att Royal höll sig till rådande norm och hade kollektivavtal.

– Hotellbranschen har alltid haft låga löner och det var ju dricksen man levde av. Jag tyckte det var roligt att jobba i den miljön, fick ju träffa spännande människor och vara med om saker. Det var en bra arbetsplats.

För Emil Palm tog dock äventyret slut 1965. Då gick han bort vid 71 års ålder och Mia Palm stod ensam kvar. En förmögen 80-årig änka som vid det här laget fått visst inflytande i Göteborgs kulturkretsar och hade

en vänkrets tillhörande det högre samhällsskiktet. Hon var alltså levnadsglad och tyckte om flärd och glitter.

Med ett stort konstintresse och kunskap på området, investerade hon i konstnärliga värden för att undvika förmögenhetsskatt och

VIGDE

I Pelarne kyrka, Kalmar län, har vigts teol. stud. Sven Jakob Danielsson, Trollhättan, och fil. stud. Karin Jenny Kristina Sjölander, dotter till rektor Gotthard och Astrid Sjölander, Hultsfred. Vigseln förrättades av brudgummens fader kyrkoherde em. Lars H. Danielsson.

DÖDSFALL

Emil Palm Direktören vid Hotell Royal i Göteborg, Emil Palm, har hastigt avlidit i en ålder av 71 år. Han har den senaste tiden varit sjuklig men dödsbudet kom dock oväntat och väckte stor förstämning inte minst bland personalen och kundkretsen. Den bortgångne var född i Vireda församling i Jönköpings län och började som mycket ung arbeta inom hotell- och restaurangbranschen. Han fick sedan en grundlig utbildning på större etablissemang runt om i landet innan han kom till Göteborg. Tillsammans med sin maka drev han i omkring 25 år Hotell Continental och 1940 blev makarna innehavare av Hotell Royal. Närmast sörjande är maka och syster.

Erio G. Johansson. Ingenjör Erio G. Johansson, Kastgatan 12, Göteborg, har avlidit. Han var född 1892 i Göteborg. Efter

G-P-m ord a att n firma engag kan ä är eg status vit så basar och l De fy i mo på sö ratert och fö ra och le må Me nar D arbeta elekti och e gång John som få gö har

Emil Palm gick hastigt bort 1965.

hon ombildade hotellverksamheten till aktiebolag, Hotel Royal Mia Palm AB.

Det dyker nu upp en och annan gentleman som erbjuder sig att hjälpa änkan med både skatteplanering och drift av hotellet.

En av dessa herrar, Karl Gustav Åsbrink, även kallad Kåge, vinner Mia Palms förtroende och hjärta. Han är ett namn i Göteborgs kulturkretsar, VD på Göteborgs Teater – och Konsert AB och får på något sätt till sig en stor mängd aktier i hotellrörelsen.

I artiklar i lokalpressen kallar han sig för "intressent i Hotel Royal" och han lyckas också få Mia Palm att köpa en lägenhet på Karianeöarna som skrivs på honom. Ytterligare en investering i utlandet övertalas hon till samt ett bilköp till Åsbrink själv.

Vid en senare rättslig tvist, när det går upp för Mia Palm att hon blivit lurad, påstår han att allt han fått är gåvor från henne och hon

Dagens ägare av Hotel Royal, Marcus Oddestad, i ett av hotellets många personligt och unikt inredda rum.

förlorar tvisten som kostar henne mycket pengar.

Åsbrink hade mäktiga advokatvänner i Stockholm som änkan från Göteborg inte hade en chans emot.

Det förekommer uppgifter om fler sol-och-vårare runt Mia Palm under dessa år, varav någon dessutom hade kopplingar till Sankt Jakobs kyrka och därmed kanske förmodades vara av en hederligare sort.

Det framstår onekligen som att Mia Palm hade otur med sina relationer i livets slutskede. 1970 testamenterar hon det som återstår av hennes kvarlåtenskap till den stiftelse som bär hennes och makens namn.

I dag är Hotel Royal Göteborgs äldsta hotellverksamhet. Och det sitter mycket i väggarna. Det finns många skrönor och berättelser om hotellets olika epoker, ägare och gäster och kanske

i synnerhet den långa period då Mia Palm drev Royal. Till exempel berättas det om lilla Lottie, hunden, som än i dag sägs spöka på tredje våningen om nätterna.

Många anställda stannade länge under paret Palms ledning. Arbetsplatsen var omtyckt och arbetsgivarna respekterade. En av

I dag är Hotel Royal Göteborgs äldsta hotell

dem som jobbade där var ungraren Bela Miklós, som anställdes på Royal 1961.

Det sägs och bekräftas från flera håll att Bela, som stod paret Palm mycket nära och var lojal mot Mia Palm i alla år, hade räknat med att ärva hotellet. Det ryktas i efterhand om att hon vid några tillfällen öppet talade om att låta sin

trogna personal ta över hotellet den dag hon själv inte längre var kapabel att driva det.

Var det så är det lätt att föreställa sig en viss besvikelse efter hennes död, då hon mot slutet ändå valde att testamentera större delen av sin kvarvarande förmögenhet till den egna stiftelsen. En stiftelse vars syfte är att främja forskning om Alzheimers sjukdom och bidra till äldreomsorg av olika slag.

De anställda gick trots detta inte lottlösa. Av dödsboets samlade tillgångar på 777 134 kronor och 50 öre (efter avskrivningar) valde Mia Palm att testamentera 100 000 kronor till åtta anställda, där Verna Karlsson efter 29 års anställning fick mest: 27 619 kronor, och Brita Löfås minst, efter tre års anställning: 2 857 kronor.

– Mamma Brita var änka med fyra barn, så det var förstås väldigt välkommet för henne. Det var pengar som hamnade där de be-

Brita Löfås och Bela Miklós i receptionen.

hövdes, säger hennes dotter Lotta Löfås, som träffade Mia Palm några gånger när hon som ung hälsade på sin mamma på jobbet.

– Hon var en parant dam, som kom in och hälsade när jag var på besök hos mamma, och jag minns att mamma beskrev henne som "rättvis och bestämd".

Mamma Brita blev kvar i många år på Royal, ända fram tills hon fyllde 75 år, berättar dottern. Även Bela Miklós, möjligen med grusade förhoppningar, blev kvar långt efter Mia Palms frånfälle.

Själv gick ungraren bort våren 2022 och kan inte längre vittna om detaljerna kring denna beryktade arvsfråga. Klart är att han, liksom övriga arvtagare i personalen, fick cirka 1 000 kronor per arbetat år, i hans fall blev det 17 143 kronor.

KRÄVANDE OCH GIVANDE

Genom Bela Miklós och andra som jobbat på hotellet, eller i dess periferi, har berättelserna om paret Palm förts vidare genom åren. Framförallt finns där samstämmiga berättelser som tecknar karaktären Mia Palm: en krävande och givande och lojal af-

färskvinna som satsade på goda yrkesmässiga relationer.

Dick Eldemyr, elektriker anställd på företaget Elfast sedan 1977, minns återkommande uttryckningar till hotellet vars elinstallatio-

Pehrson beskriver en kvinna med järnkoll på minsta detalj i verksamheten

ner på den tiden var en rest från 1920-talet.

– Att åka till Royal var ett av mina allra första uppdrag. Där var ofta strömavbrott och då ringde Mia Palm till min chef, eller så gick hon helt sonika upp och hämtade honom, för vårt kontor låg inte så långt därifrån då. Och han lydde. Gick dit själv eller skickade någon annan, mig till exempel, för att ordna upp saken.

På liknande vis minns Anders Pehrson, som 1974 anställdes på försäkringsbolaget Trygg Hansa där hotellets försäkringar var

tecknade, en okonventionell affärskvinna med stor personlighet.

– Mia Palm ringde en gång om året när det var dags att betala försäkringspremien och bad min kollega, Bengt-Olof Blom, att komma över: "Blum, nu får du komma" sa hon. Eftersom hon alltid ville betala kontant behövde vi vara två som kvitterade och då fick jag gå med. När vi kom dit så öppnade hon kassan och sa: "Ta nu det ni ska ha, pöjkar". Det kunde vara belopp över 50 000 kronor.

Anders Pehrson beskriver en kvinna med järnkoll på minsta detalj i hotellets verksamhet, som å ena sidan pekade med hela handen, å andra sidan visade stor tillit till sin omgivning.

– Hon ringde alltid efter Blom om det hände något, om där hade varit inbrottsförsök eller någon annan incident. Hon ville alltid prata med "Blum" som hon sa, även om ärendet egentligen inte var hans bord. Han var före detta polis så hon kände nog förtroende för honom

John-Erik Björhag, pensionerad receptionist, anställdes på Royal i juni 1981 och har därmed inga egna minnen av Mia Palm, men fick genom kollegan Bela Miklós höra talas om den tid då där fanns gäster som bodde på hotellet i långa perioder, liksom städpersonal och andra tillresande gästarbetare gjorde. Björhag mötte själv en kvinna på hotellet vid någon tidpunkt som kunde berätta hur hon kom till världen genom amorösa möten i hotellkorridorerna.

– Hennes mamma var städerska på Royal och blev kär i en av gästarbetarna – och så blev den tjejen till.

John-Erik Björhag vet också genom Bela Miklós att Mia Palm

John-Erik Björhag har trivts så bra med sitt arbete på Hotel Royal att han fortfarande efter pension gärna går in och tar extrapass vid storhelger.

naden mellan makarna Palm. De ditresande städerskor som bodde på hotellet huserade uppe på fjär-

Städerskorna huserade på fjärde våningen i enkla rum

de våningen i enkla rum och Mia Palm hade en regel som sa att de inte fick gå ut på kvällarna. Det sägs då att Emil Palm tyckte synd om dem och därför smög ner på kvällen och öppnade porten till innergården.

– Han ställde den på glänt och såg på det viset till att de kunde gå på Liseberg, säger John-Erik Björhag.

I rättvisans namn ska sägas att Mia Palm var rätt sträng mot sina gäster också vid behov. Hon kun-

själv i unga år arbetade som städerska och senare på kaféer i staden. Hur hon sparade och gnetat och byggt upp sin framtid på det sätt som tidigare beskrivits i denna levnadsteckning kan ha spelat in i hur hon behandlade sin personal.

Måhända var det den egna erfarenheten av vad strävsamt arbete

kan leda till, som gjorde Mia Palm till en omtyckt arbetsgivare. Hon framställs visserligen som sparsam och bitvis krävande, men tycktes samtidigt uppskatta lojalitet och skötsamhet och förstå vikten av rättvisa villkor för personalen.

Här finns också en fin liten historia som markerar karaktärsskill-

På hotellets fjärde våningsplan finns en väggmålning från 1900-talets början. En betalning från en gästende konstnär som inte hade pengar till notan.

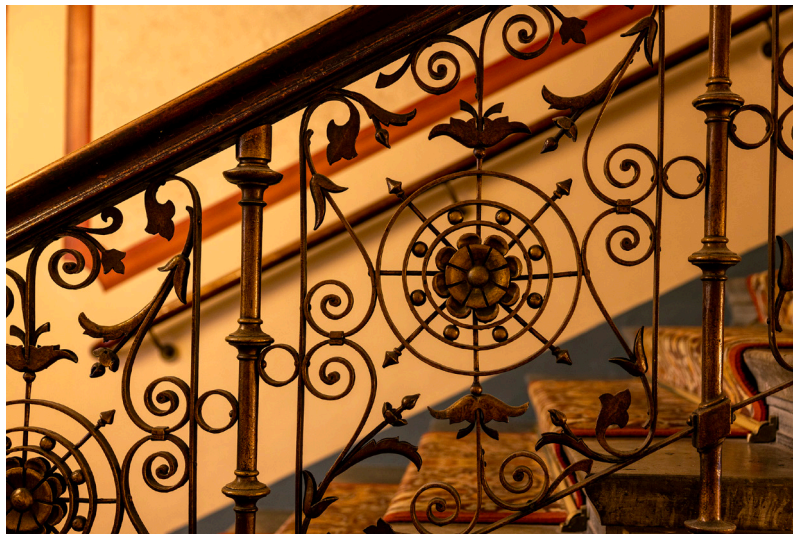
de komma ner från sin våning på kvällen, med en stor kandelaber i hand, för att säga till alltför kvällspigga hotellgäster att det var dags att gå och lägga sig om hon tyckte de förde oväsen.

Den återberättade historien om hur hon övertygade Pripps ägare att låna henne till hennes livs investering säger ju också något om hur hon själv ville framstå. Mot uppvisande av sitt sparkonto lär hon ha sagt:

”Ni förstår la det att jag är sköt-sam, här kan Pripps-chefen se själv. Nu undrar jag ifall jag kan låna.”

RÄKNADE MYNT

– Hon var väldigt sparsam och räknade småpengar, berättar John-Erik Björhag, som genom ovan nämnda städerskas dotter även fick höra hur hennes mamma en gång klev in i Mia Palms lägenhet för att städa. I den fina lägenheten där fru Palms stora

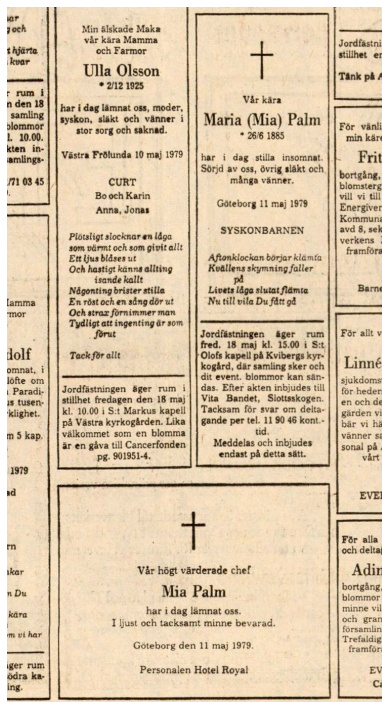
konstintresse avspeglades på väggarna fann hon sin arbetsgivare sitta på sängkanten och räkna mynt.

Att ge sina gäster god service var angeläget, men att återinvestera i hotellets standard var inte en prioritet för Mia Palm. Hon var aldrig intresserad av att renovera.

– Det märkte jag när jag anställ-

des i början av 1980-talet. Då låg där trådslitna heltäckningsmattor på golven, kallvatten och varmvatten tappades i separata kranar och ja, hon hade då drivit det sedan 1945 utan att göra några större investeringar, säger John-Erik Björhag.

Det noterades också av återkommande hotellgäster som re-

Göteborgs-Posten 14 maj 1979.

agerade på den omgörning som senare genomfördes av nästa ägare: "Ja, hon var ju lite snål hon som hade det innan och lite sträng", kunde de säga.

En annan anekdot som möjligen kan vittna om fru Palms sparsamhet är den som berättar att när Emil Palm hade gått bort och Bela Miklós fick mer ansvar, uppmärksammade den lojale medarbetaren sin arbetsgivare på att det förekom trafik på hotellet som inte var riktigt rumsren.

Prostitutionen som försiggick tvärsöver gatan bidrog till utthyrning av rum för en timma då och då. För att komma bort från detta klientel och istället fylla hotellet med lite mer prominenta gäster föreslog Bela Miklós att de skulle satsa lite pengar på marknadsföring. Göra lite reklam för hotellet, helt enkelt. Det förslaget föll inte i god jord.

"Reklam?? Det förstår ni väl att de som kommer är vi glada för. De andra skiter vi i."

- Hon sa också till Bela: "Kom ihåg att allas pengar är lika myck-

Makarna Palm ligger begravda på Kvibergs kyrkogård i Göteborg.

et värda, så kommer någon enkel person ska den behandlas lika väl som en direktör."

Bela Miklós som kom att stå Mia Palm väldigt nära på äldre dagar var också den som upptäckte att hon nog var lite godtrogen. Det var Bela som synade att kavaljeren Åsbrink som uppvaktade änkan Palm och erbjöd sina tjänster, inte hade rent mjöl i påsen.

- Bela sa att det var hennes enda riktigt stora kärlek i livet, så det var ett hårt slag att han lurade henne på såväl konsten och bilen som pengarna, säger John-Erik Björhag.

Även Brita Löfås dotter Lotta minns den tråkiga sol-och-vårhistorien.

- Det var sorgligt att hon blev lurad på äldre dagar, när hon trodde att hon äntligen hade hittat kärleken.

Den 11 maj 1979 somnar Mia Palm stilla in, 93 år gammal. I begravningsannonser i Göteborgs-Posten daterade 14 maj sörjs Maria (Mia) Palm av sina syskonbarn, samt övrig släkt och många vänner, med en vers som känns väl utvald:

*Aftonklockan börjar klämta
Kvällens skymning faller på
Livets låga slutat flämta
Nu till vila Du fått gå*

Att personalen på Hotel Royal

satte in en egen annons för att ära sin "högt värderade chef" i ljus och tacksamt minne bevarad, känns helt följdriktigt, enligt den levnadshistoria som nu kun- nat tecknas i efterhand. Fru Palm på Hotel Royal var en färgstark

Jordfästningen ägde rum på St Olofs kapell

person som fick leva länge. Trots att hon inte lyckades fullt ut i sin strävan att lämna barn, familj och stor förmögenhet efter sig, så lämnade hon likväl ett stort tomrum hos dem som stod henne nära.

Jordfästningen av Mia Palm ägde rum bara några dagar senare i St Olofs kapell på Kvibergs kyrkogård.

KONST, SMYCKEN OCH PÄLSAR

I bouppteckningen efter henne märks intresset för konst och vackra föremål, smycken och fina kläder. Från hovkårsnär R Ulmstedt på Östra Larmgatan i Göteborg finns ett intyg på inlämnade pälsar till sommarförvaring: två minkpälsar, två persianpälsar, tre minkhattar och en persianhatt, till ett sammanlagt värde av 6 760 kronor, varav 580 kronor behölls av körsnären Rune Björnram för ej betalda avgifter.

Utöver de åtta anställda på hotellet som fick ärva henne, fick också ett antal släktingar dela på 100 000 kronor. Däribland fem kvarvarande bröder till Emil Palm, samt fem syskonbarn till Mia Palm, varav ingen är i livet och merparten blev barnlösa. Syskonen Karin och Torsten Karlsson, barn till Mia Palms syster Anna Augustsson, ärvde sin moster. De

levde hela sina liv på gården Torstensed i Hyssna, tillsammans med ytterligare en bror, som gick bort före Mia Palm.

Alla tre blev barnlösa men efterlämnade gård och ett större penningbelopp till eftervärlden i form av en stiftelse som årligen ger bidrag till barn, ungdomar och äldre i Hyssna församling. Ytterligare en systerdotter i Göteborg, Anna-Lisa Andersson, ärvde en slant av sin flärdfulla moster, men inte heller efter henne finns några barn.

TUNNA SPÅR

Spåren efter Mia och Emil Palm är väldigt tunna efter 1979. Men på Hotel Royals tredje våningsplan finns en bit parkett bevarad utanför lägenheten som var deras och berättelserna om paret lever kvar, i alla fall i folkmun, om i framtiden inte i minne.

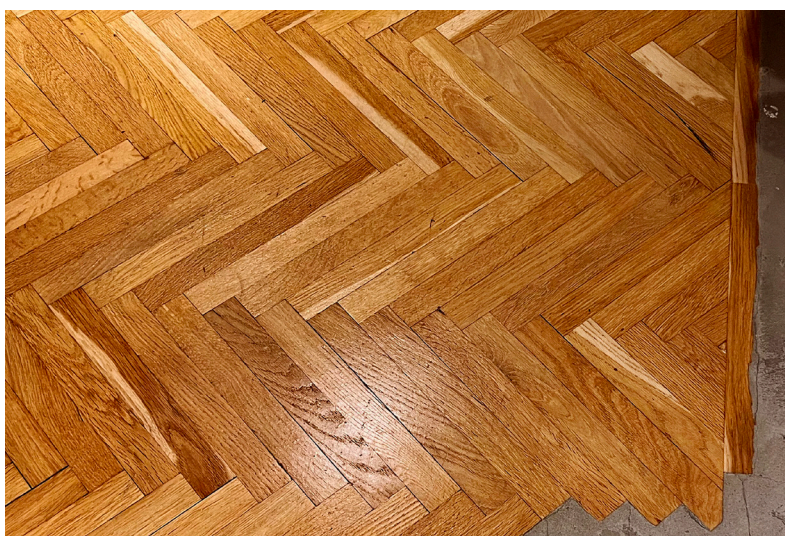
För Royal, som ägts av många genom åren (se separat beskriv-

ning på sidan 18) innebar Mia Palms frånfälle en förändring på flera sätt. Familjen Oddestad som nu köpte och tog över har drivit verksamheten alltsedan 1 september 1980 och engagerat flera generationer. Inledningsvis två systrar, Marta och Hanna, och de genomförde omgående en stor och nödvändig renovering av hotellet.

– Min far var byggmästare och

Mia Palms frånfälle innebar en förändring på flera sätt

En bit parkett finns bevarad utanför paret Palms lägenhet.

Trapphusets takmålningar är från slutet av 1800-talet. Men vid en senare renovering målades de över och nuvarande ägare har tagit hjälp av experter för att återskapa och restaurera.

byggde om 30 rum, berättar John-Erik Björhag.

I skrivande stund är Royal det näst äldsta hotellet i Sverige som fortfarande är i drift, efter Continental du Sud i Ystad. Grannen, Hotel Eggers i Göteborg, kommer god trea.

ATMOSFÄREN BEVARAD

Hotel Royals centrala läge lockar fortfarande resenärer från alla håll och även om standardhöjningen kanske något minskat bredden av gäster ur olika samhällsklasser så är den familjära atmosfären bevarad.

Likaså den profil som en gång valts, att inte driva restaurang utan satsa på vackra rum med charm, personlig service och god frukost. Mia Palms ande svävar dessutom genom korridorerna lite då och då. John-Erik Björhag, som alltså står i receptionen när extra personal behövs, har själv varit med om det.

– En gång kom en gäst och frågade om man fick ha hund på hotellet. ”Nej det tillåter vi inte”, svarade jag. Men då invände han för han hade minsann hört en

hund skälla på tredje våningen. Då hade det lilla pyret Lottie hörts i korridorerna.

GÖTEBORG, MARS 2023

Historik och ägarlängd på nästa sida

HOTEL ROYAL, ÄGARLÄNGD OCH KORT HISTORIK:

21 september 1817 köpte snickarmästare Carl-Alfred Sundbeck en stor tomt i Göteborg efter ett dödsbo för 2 000 riksdaler. På denna tomt byggde han senare det som i dag är Hotel Royal, 1850-1851.

Dessförinnan var marken inte bebyggd med stenhus och på 1700-talet låg tomten utanför stadens försvarsmur. Där hotellet nu byggdes låg det till viss del på denna mur som fortfarande bildar stöd för den trappa som vetter ut mot Drottninggatan.

Hotellet fick namnet Sundbecks nya Hotel för Resande. 1857 sålde Sundbeck hotellet vidare till Kurhusföreståndare CG Granberg, för 133 000 riksdaler. Han gav hotellet namnet Royal, år 1860, och var själv skriven där fram till sin död 1876. Hans änka Ingrid Granberg fick avsluta den affär som då hade inletts men inte hann fullföljas och sålde Royal till en bondson från Småland vid namn Johan A Holmdahl. Enligt en vandringssågen kom han till Göteborg med 11 öre på fickan, fick arbete

på ett ostlager på Stora Nygatan, vars ägare testamenterade lagret till Holmdahl, som senare också vann pengar på lotteri. Holmdahl köpte flera fastigheter inom vallgraven och byggde också Hotel Kung Karl. Liksom sin företrädare var också Holmdahl skriven på Royal, år 1887-1882.

Holmdahl sålde Royal vidare till källarmästare Olof Möller 1918, nästa ägare var en direktör vid namn Nils Olsson som tog över 1928 och efter hans frånfälle 1933 ärvde hustrun Esther Eugenia Olsson samt dottern Britt Ingegerd Olsson verksamheten.

1945 köpte så Emil och Mia Palm hotellet och därefter vet vi nu lite mer.

KÄLLOR:

Markanor.se
Mediearkivet (notiser i Svenska Dagbladet, Göteborgs-Posten, Göteborgs Handels- och sjöfartstidning)
JENNY JOHANSSON, Riksarkivet i Göteborg
HASSE PERSSON, Hyssna
BÖRJE OHLSSON, Hyssna

ULF ARNELL, Hyssna hembygdsförening

MARIKA MIKLÓS, Stockholm

MARKUS ODDESTAD, Hotel Royal

HENRIK LIND, Hotel Royal

JOHN-ERIK BJÖRHAG, Hotel Royal

INGWAR HEINRICH, Hotel Royal

LOTTA LÖFÅS, Lerum

LINDA SVENSSON, Hotellrevyn

ASTRID BERG, Hyssna

KERSTIN ERIKSSON, Dukared

BELA MIKLÓS, Hotel Royal, nedtecknad hotellhistoria

ANDERS PEHRSON, Lerum

CHRISTINA BACKMAN, Stiftelsen

Emil och Mia Palm, som bistått med anteckningar förda vid samtal

med tidigare hotellanställda Bela Miklós, samt födelsefakta kring paret Palm.

TEXT: Malin Clausson

BILD: Lisa Thanner

FORM: Katharina Johansson

AB 3DROPPAR

www.tredroppar.com